

VUODEN 2025 TALOUSARVION TÄYTÄNTÖÖNPANO-OHJEET

Yleistä

Kuntakonsernia johdetaan kokonaisuutena kuntakonsernin kokonaisedun näkökulmasta ja strategisten tavoitteiden mukaisesti. Kuntalain mukaan kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Talousarvio ja -suunnitelma ovat toimielimiä ja henkilöstöä sitovia ja samalla näiden valvonnan välineitä. Talousarvioon tehtävistä muutoksista päättää valtuusto.

Siilinjärven kunnanhallitus käsitteli 9.9.2024 (§ 135) talousarvion laadintaohjeet, joissa on ohjeistettu talousarvion rakenteeseen liittyvät seikat. Kunnanvaltuusto hyväksyi talousarvioasiakirjan 16.12.2024 (§ 47) sekä talouden tasapainottamisohjelman vuosille 2024-2027. Viimeisenä taloussuunnitelmavuotena vuonna 2027 taseen kumulatiivinen tulos olisi käytännössä käytetty. Tuloksen muodostumiseen liittyy useita epävarmuuksia, sekä valtakunnallisista ratkaisuksista (mm. valtionosuusuudistus) että kunnan tasapainottamisohjelman onnistumisesta riippuen.

Kunnan strategisissa tavoitteissa ei ole otettu kantaa kunnan talouteen. Vision perusteissa on mainittu tasapainoinen kuntatalous ja sen on todettu pitävän sisällään investointikyvyn ylläpidon ja taseen ylijäämäisyyden. Konsernin osalta on tavoiteasettelun ohkeen laitettu kriisikuntakriteeristö ja raportointi niiden täyttymisestä. Ne kiinnittävät huomiota erityisesti rahoituksen riittävyyttä ja vakavaraisuutta kuvaavien tunnuslukujen arvioihin. Vuosikatteen ja poistojen suhde tulee olla yli 80 % ja laskennallinen lainanhoitokate yli 0,8. Lisäksi erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, ettei asukasta kohden laskettu lainojen ja vuokravastuiden määrä kasva hallitsemattomasti. Tällöin toiminta luo edellytyksiä myös investoinneille ja velkaantuminen ei riistäydy käsistä.

Talousarvion täytäntöönpanossa huomioitavaa

Tilikauden 2024 tuloksesta ei odoteta merkittäviä vaikutuksia kuluvan vuoden talousarvioon. Tilinpäätöksen laadinta on vasta alkumetreillä, mutta nähtävissä on, että toimintakate heikkenee kuitenkin enemmän mitä on ennakoitu, koska rakentaminen oli yhä hyvin hiljaista eivätkä uudet asuinrakennuskohteet lähteneet käyntiin (maankäytön tuloarviot eivät toteutuneet) ja lisäksi henkilöstökulut ylittivät muutosbudjetin. Toisaalta kuntaryhmän jako-osuuteen tehty korotus nosti verotuloja ja tuloksesta odotetaan muodostuvan ennakoitua paremman.

Tehtyyn talouden tasapainottamisohjelmaan merkityt toteutetut säästötoimenpiteet tulee pitää voimassa ja vuodelle 2025 merkityt uudet toimenpiteet tulee toteuttaa suunnitellusti. Vuodelle 2025 näistä on ohjelmaan merkitty kertyvän yht. n. 1,490 milj. euroa.

Kulu- ja tuottoeriä, jotka aiheuttavat riskin talousarvion toteumassa:

Talousarviossa on varauduttu palkkoihin tuleviin korotuksiin 2,5 %:n kokovuotisella korotuksella (verrattuna v. 2024 muutostalousarvio). Sopimuskausi päättyy 30.4.2025. Vuoden 2024 yt-neuvottelujen tuloksena henkilöstömenojen pysyvistä säästöistä pitäisi kertyä yht. -0,7 milj. euroa ja sen talousarviovuodelle kohdistuvan vuosivaikutuksen olla n. -0,4

milj. euroa. Tilinpäätökseen verrattuna henkilöstökulut kasvavat talousarviossa yht. n. - 0,3 milj. euroa. Henkilöstösäästöjen tulee toteutua suunnitellulla tasolla, jotta niiden vaikutukset ulottuvat täysimääräisesti myös tuleville vuosille.

Maankäytön tuloja on budjetoitu hieman vähemmän kuin edellisvuonna, mutta kuitenkin lähes 0,7 milj. edellisvuoden toteumaa enemmän. Rakennuspaikkojen menekkiin vaikuttaa edelleen asuinrakentamisen sitkeä laskusuhdanne. Tämän vuoksi näiden tulojen toteutumiseen budjetoidulla tasolla liittyy merkittävä riski, minkä toteutuessa jo yksistään tämä voi viedä ylijäämäiseksi laaditun tuloksen nolnaan.

Verotulojen toteutumiseen vaikuttaa työllisyystilanne sekä yleinen talouskehitys, mistä on edelleen vain heikkoja signaaleja. Työmarkkinatilanne on avoin, sopimusneuvottelut on käynnistyneet, mutta tuloksia ei vielä ole saatu. Mikäli yksityinen kulutus ja vienti- ja investointikysyntä eivät pääse vieläkaan kasvuun, jäävät verotuloennusteet arvioidusta.

Taloussuunnitelmavuosien 2026–2027 kokonaiskasvuun ja tasapainottamisohjelmaan ilmoitettujen säästöerien toteutumiseen tulee kiinnittää jo tässä vaiheessa erityistä huomiota. Näiden vuosien alijäämäkehitystä tulee hillitä / ehkäistä ja tarvittaviin toimenpiteisiin tulee ryhtyä välittömästi. Mikäli ko. vuosille laadittava talousarvio muodostuu alijäämäiseksi myös näiden säästöerien / toimenpiteiden jälkeen, tulee talousarvion toimintakatteen kasvua pyrkiä edelleen hillitsemään johdonmukaisilla ja määrätietoisilla toimenpiteillä, joilla on pitkäaikaisia vaikutuksia. Näin siksi, että tulevien taloussuunnitelmavuosien ennakoidaan kiristävän kuntataloutta merkittävästi tiukemmaksi. Tulopohjaan liittyy epävarmuutta, mikä johtuu mm. valmisteilla olevasta ja lykkääntyneestä valtiosuusuudistuksesta. Lisäksi kunnan saama yhteisöverotuotto on riippuvainen parin suurimman veronmaksajan maksukyvyistä ja voi sen vuoksi heittelehtiä voimakkaasti vuosittain. Kunnassa riittää merkittäviä alas kirjattavia tasearvoja myös suunnitelmavuosien jälkeen.

Talousarvion sitovuudesta ja muutoksista

Vuoden 2025 talousarviokirjassa (Talousarvion hyväksyminen ja sitovuus -kohta 1.6.) on määritelty täytäntöönpanossa huomioitavat sitovuustasot. Toimielimet ovat hyväksyneet tulosaluejaon ja –sisällön talousarvion hyväksymisen yhteydessä. Toimielimet ovat määritelleet myös omat sitovat tavoitteensa, jotka ovat valtuustoon nähden informatiivisia.

Kuntastrategiasta ja sitovuustasojen toiminta-ajatuksista johdetut toiminnalliset tavoitteet ovat tiukasti sidoksissa määrärahoihin ja mm. perustelevat määrärahojen tasoa. Määrärahamuutos vaikuttaa muutoksena tavoitteissa/toimenpiteissä ja vastaavasti tavoitteita muutettaessa myös määrärahaa tulee tarkastella uudelleen. Tavoitteita toteuttavat toimenpiteet ovat määrärahojen ohella sitovia ja niiden toteutumista seurataan vuositason sekä lautakunta- että valtuustotasolla. Lautakuntien omat tavoitteet viedään vahvistetuiksi käyttösuunnitelmien vahvistamisen yhteydessä, ellei näitä ole käsitelty jo aiemmin.

Sitovuustasot jakautuvat talousarvion käyttösuunnitelmissa tulosalueisiin, tulosityksiköihin ja edelleen yksiköihin. Sitovuus lautakuntaan nähden on yleensä tulosalue / tulosityksikkötasolla tai muulla toimielimen päättämällä tasolla. Lautakunta päättää siis mahdollisista määräraha- / tuloarviosiirroista sitovuustason sisällä silloin kun muutokset eivät vaikuta bruttomääräisiin summiin. Viranhaltijapäätöksellä voidaan päättää ta-tasojen välisistä määrärahasiirroista (tulosityksikkö lautakunnan sitovuustaso) sekä tilien välisistä siirroista.

Mahdollisista toimivaltaan kuuluvista määrarahansiirroista on tehtävä ao. toimielimen tai viranhaltijan päätös. Tämä koskee myös määrärahan keskeisiä siirtoja investointihankkeiden välillä ja määrärahan siirtoja elinkeinoelämän kehittämistä investointihankkeille. Päätösehdotuksista on käytävä ilmi investointikohteen tarkka hankenumero tai käyttöta-

louden osalta talousarvioryksikkö ja tilinumero. Käyttötaloudessa eri tilien välisten määrärahasiirtojen tekeminen ei ole välttämätöntä. Seurannan kannalta muutosten käsittely sitovuustasoilla kannattaa keskittää kevätkaudella esim. toukokuulle (valtuustoseuranta toteutetaan elokuussa) ja syyskaudella esim. syyskuulle (budjettivalmistelu). Muutokset lähetetään talouspalveluihin tallennettavaksi.

Investoinnit

Investointien toteutumista tulee seurata samoin kuin koko hankkeen kokonaiskustannusten toteutumista. Muutokset toimielinkohtaisten hankeryhmien sisällä tulee toimittaa talouspalveluihin tallennettavaksi (lautakunnan päätös). Jos hankkeen toteuttaminen viivästyy talousarviossa arvioidusta aikataulusta, jaksotetaan investoinnin rahoitustarve uudelleen suunnitelmavuosille budjetoinnin yhteydessä.

Investoinnit pitävät sisällään taseeseen toteutettavien kohteiden lisäksi toimitilojen leasing-kohteita: Ahmo ja Siilinlahti (alkoi 2023). Investointien toteuttamisen jaksottumista (rahoitustavasta riippumatta) tulee edelleen tarkastella kriittisesti ja investointitason määrää säädellä lainanhoitokatteiden puitteissa.

Käyttösuunnitelmat

Valtuuston hyväksyttyä talousarvion, tulee hallintokuntien toimeenpanna käyttösuunnitelmien lopullinen hyväksyminen asianomaisissa lautakunnissa. Toimielimet hyväksyvät siis valtuuston vahvistamat määrärahat ja tuloarviot sekä päättävät omalta osaltaan tehtävien toteuttamisesta ja määrärahojen käytöstä. Toimielinten vahvistamia tulosalve /-yksiköiden osamäärärahoja ja osatavoitteita/toimenpiteitä voivat johtavat viranhaltijat jakaa vielä tarkempaan osiin (hallintosääntö 61 §). Käyttösuunnitelmia hyväksyttäessä tulee huolehtia, että mm. talouden seuranta tapahtuu tarkoituksenmukaisella tarkkuudella ja lakisääteiset tilastointi- ym. tarpeet tulevat täytetyksi. Talouden seurannan jatkuvuus tulee myös turvata.

Mikäli valtuuston talousarviokäsittelyissä ei ole tullut muutoksia lautakuntien aiemmin käsittelemiin tekstiosuuksiin (varsinainen talousarviokokous) tai tavoitteisiin, käyttösuunnitelmien yhteydessä tulee harkita, onko tekstiosuuksien uudelleen käsittely toimielimissä tarkoituksenmukaista. Lisäksi tulee huomioida, miten hyväksytty käyttösuunnitelmataaso raportoidaan vuoden aikana.

Vuoden 2025 käyttösuunnitelmat hyväksytään valtuuston joulukuussa 2024 hyväksymän talousarvion pohjalta. Jokainen voi muodostaa em. ohjeistuksen mukaisesti käyttösuunnitelmat sillä tasolla millä kukin toimielin tulee ne hyväksymään, hyödyntäen IntimeWebran / Accunan raportteja.

Poistot

Poistojen ensisijaisena tehtävänä on jaksottaa hankintameno vuotuiseksi kuluksi. Käyttöomaisuuden hankintameno aktivoidaan ja kirjataan suunnitelman mukaan vaikutusaikanaan poistoina kuluksi. Käytöstä poistuvista toimitiloista realisoituvia lisäpoistoja on mahdollisuuksien mukaan pyrittävä käsittelemään vaihtoehtoisilla tavoilla. Talousarvion tulosalveittaisiin tuloslaskelmatauluihin sisältyvät informatiivisina erinä suunnitelmapoistot. Suunnitelmapoistot eivät ole sitovia määrärahoja.

Sisäiset erät ja vyörytykset

Sisäisiä menoja ja tuloja ovat sisäisten suoritteiden ostot ja myynnit sekä sisäiset vuokrat. Sisäisiä eriä tarvitaan kustannuslaskennassa mm. hinnoittelulaskelmissa, omakustannushintoja ja muita taloudellisuutta mittaavia lukuja laskettaessa. Henkilöstö-, tietotekniikka-, talous-, toimisto- ja hankintapalvelut sekä viestintä on budjetoitu käytettävien määrärahojen perusteella.

Palvelualueiden omien kustannusten vyörytysten budjetoinnista päättävät palvelualueet itse. Vyörytykset on tehtävä viimeistään tilinpäätöksen yhteydessä.

Palvelualueiden tulee huomata, että vuodesta 2021 alkaen kaikki tukipalvelut – palveluluokalle kohdennetut kustannuspaikat tulee olla vuoden lopussa jaettuna yksiköille (pl. ulosmyynnin kate). Lisätietoja Aura käsikirjasta (5.6.6. Tukipalvelut viranomaisraportoinnissa).

Tilikartan muutokset

Tilikartassa ei ole olennaisia muutoksia. Tilikartta 2025 on julkaistu kunnan intraan.

Kunnalliset maksut, hankinnat ja maksuvalmius

Tehtäväalueet ovat kukin omalta osaltaan velvollisia toimeenpanemaan toimielinten hyväksymät taksojen ja maksujen muutokset sekä mahdollisten uusien maksujen perinnän vuoden 2025 alusta lukien. Tehtäväalueiden on kannettava vastuuta tulojen laskuttamisesta ajallaan ja täysimääräisinä. Kunta on ulkoistanut perintätoimet ja perintä tapahtuu ulkoisen toimijan toimesta erityisperintää lukuun ottamatta.

Tehtäväalueet ovat myös osaltaan vastuussa kunnan maksuvalmiuden hoidosta. Tähän vaikuttaa sekä tulojen ja tukien laskuttaminen, valtionosuuksien kertyminen, että kunnan suorittamat hankinnat ja investointien rahavirrat. Suoritettavat hankinnat on tehtävä kunnan hankintasäännön periaatteita noudattaen. Hankinnat ja esimerkiksi avustusten maksaminen on jaksotettava talousarviovuoden ajalle siten, että kunnan rahavarat tulevat sidotuksi mahdollisimman taloudellisesti huomioon ottaen tuleva käyttöönottoajankohta sekä hankintojen tarve.

Laskujen hyväksyminen

Ennen kuin maksu suoritetaan, on lasku varustettava sähköisellä asiatarkestus- ja hyväksymismerkinnällä. Samoin palvelualueiden on huolehdittava siitä, että tositteessa on oikea tilimerkintä ja menon suorittamiseen on varattu riittävä määräraha.

Ostolaskut tulee käsitellä ja hyväksyä sitä mukaa kun niitä kertyy. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota isojen, yli 100 000 euroa, laskujen käsittelyyn. Vain hyväksytyt laskut näkyvät maksuvalmiusennusteessa, jonka mukaan tarvittavaa käyttörahoitusta hankitaan mm. lyhytaikaisilla luotoilla. Ostolaskujen käsittelystä on laadittu erillinen ohjeistus.

Raportointi

Valtioneuvosto on antanut asetukset 524 – 525/2020, jotka sääntelevät kunnan taloutta koskevien tietojen toimittamista Valtiokonttorille sekä tilinpäätöksen, ja puolivuosisikatsausten ja neljännesvuosisikatsausten, sisältöä. Raportointirytmii vastaa Valtiokonttorille tapahtuvaa valtakunnallisen raportoinnin rytmii.

Valtuustolle raportoidaan toiminnan ja talouden olennaiset tapahtumat (tavoitteiden/toimenpiteiden/mittareiden toteutuminen), talousarvion toteutuminen sekä ennuste koko vuoden tuotoista ja kuluista talousarviovuoden aikana tammi-kesäkuulta laadittavan puolivuositiedon yhteydessä ja lopullinen toteutuma esitetään tilinpäätöksen yhteydessä. Valtakunnallisiin neljännesvuosiraportointeihin liittyvät toiminnan ja talouden olennaiset tapahtumat, talousarvion toteutuminen sekä keskeiset tekijät, joiden ennakoidaan vaikuttavan tilikauden tuottojen ja kulujen määriin raportoidaan kunnanhallitukseen jo aiemmin käytäntönä olleen kuukausiraportoinnin tavoin. Nämä neljännesvuosiraportit toimitetaan valtuustolle tiedoksi kausilta tammi-maaliskuu ja tammi-syyskuu. Muina ajankohtina ne raportoidaan vain kunnanhallitukselle (pl. tammi- ja heinäkuu). Hallintokunnat raportoivat toimialansa käyttösuunnitelmaston toteutumisesta omalle lautakunnalleen.

Henkilöstöpalvelut raportoivat kuukausittain henkilöstömäärässä tapahtuneet muutokset, sairauspoissaolot, tapaturmat, palkattomat bonus- ja lomarahavapaat ja muut henkilöstöresursseihin olennaisesti liittyvät tiedot.

YHTEISTOIMINTA-ALUEET

Ympäristöterveyspalvelut ja Maaseutuhallinto noudattavat soveltuvilta osin edellä mainittuja ohjeita ja yhteistoimintasopimusta.

KONSERNI

Valtuusto asettaa strategiset tavoitteet kuntakonsernissa samoin kuin se määrittelee ne kunnassa. Omistajaohjauksella huolehditaan siitä, että kunnan tytäryhteisöjen toiminnassa huomioidaan kuntakonsernin kokonaisuus. Kunnanhallituksen tehtävänä on valvoa, että ne yhteisöt, joissa kunnalla on määräysvalta, toimivat valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden mukaisesti. Talousarviossa on asetettu tavoitteita konsernijohtolle, kunnan edustajille sekä tytäryhteisöille.

Tytäryhteisöt ovat velvollisia pyytämään laajaa merkitystä omaavista päätöksistä konsernijohtoon evästyksen ennen päätöksentekoa. Tytäryhteisöt raportoivat toiminnastaan valtuustolle puolivuositiedon yhteydessä sekä tilinpäätöksessä.

Talouspalvelut, tammikuussa 2025